

Foto: Chris Slupski, Unsplash

Demokrati

Her får du en komplet lektionspakke med et udvalg af øvelser, der tilsammen tager ca. 120 minutter. Formålet med denne lektion er at få eleverne til at reflektere over de muligheder og risici, der er forbundet med nutidens valg af informationer og informationskanaler.

Det kan i det lange løb få konsekvenser for demokratiet, for et velfungerende demokrati kræver, at vi har fælles virkelighedsopfattelser, at vi er informerede, at vi har politisk viden, og at vi kan deltage i den politiske debat. Hvis løgnene får fat i os, og vi udsættes for dem i massiv målrettet form via sociale medier, risikerer vi, at vores samfund bliver polariseret, fordi vi får forskellige virkelighedsopfattelser. Det så vi, da Donald Trump blev præsident for anden gang i begyndelsen af 2025.

Hvis du foretrækker det, kan du vælge, hvilke øvelser du mener er velegnede for dine elever, ved hjælp af filterfunktionen på forsiden.

Dette er et forslag til en komplet lektionspakke med øvelser, som eleverne kan arbejde med enten individuelt, i små grupper eller som en hel klasse. Du kan foretage ændringer eller tilføjelser til øvelserne, så de passer bedre til de elever, du underviser.

Dette afsnit indeholder følgende øvelser:

1. Demokrati og din mediehverdag. Om filterbobler.
2. Den, der taler sandt, er fri! Om sandhedsbegrebet.
3. Hvor vigtig er sandheden? Om vores fælles virkelighed.
4. Hvilke oplysninger får du via medierne? Om dit eget medieforbrug.

Øvelse 1: Demokrati og din mediehverdag. Om filterbobler

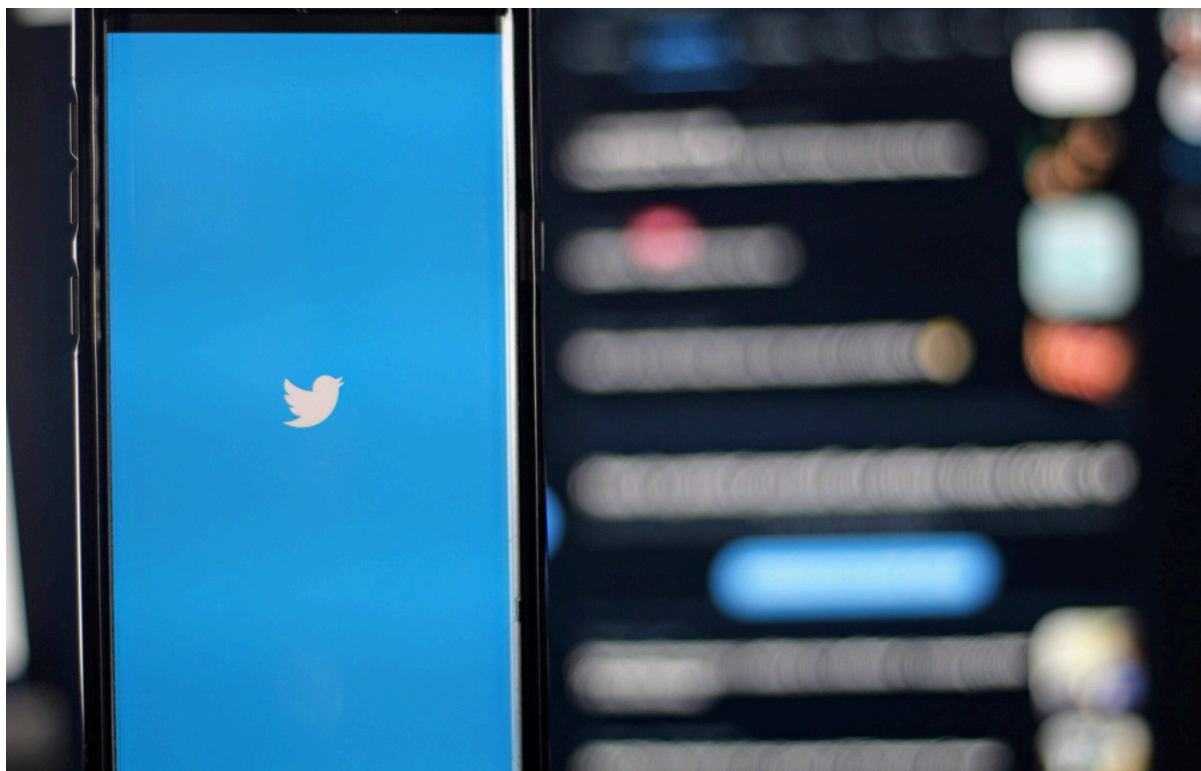

Foto: Joshua Hoehne fra Unsplash

I dag har vi en stor mulighed for at søge information og give udtryk for vores holdninger, men også flere muligheder for at fravælge informationskanaler. De oplysninger, du får adgang til, påvirker dit syn på verden.

Ifølge forfatteren Eli Pariser risikerer vi at havne i filterbobler, hvor digitale algoritmer kun viser os informationer, der bekræfter vores egne holdninger. Mange forskere peger også på ekkokamre, hvor man primært kommunikerer med ligesindede, og hvor fælles forståelser og modstridende synspunkter forsvinder. Det kan føre til polarisering og udfordrer den demokratiske samtale, som netop kræver, at vi forstår og respekterer andres perspektiver.

Diskutér i grupper

- Hvilken slags indhold har du adgang til gennem de sociale medier? Lav et simpelt cirkeldiagram. Sammenlign derefter dit diagram med resten af gruppen.
- Mange af de oplysninger, du får adgang til, er udvalgt, så de passer til dig. Hvad er fordelene og ulemperne ved personaliseret eller målrettet indhold?
- Hvad kan du gøre for at sikre, at du bliver udsat for forskellige perspektiver og forskellige måder at se på verden på i din mediehverdag? Hvorfor er det vigtigt?
- Hvordan har udviklingen i mediebrug og teknologi påvirket unges adgang til politisk information i dag sammenlignet med tidligere generationer?

Overvej, om du i dag bliver bedre eller dårligere informeret – og hvordan det påvirker din mulighed for at deltage i den demokratiske debat.

Øvelse 2: Den, der taler sandt, er fri. Om sandhedsbegrebet

Foto: Jametlene Reskp fra Unsplash

Sandhed kan ved første øjekast virke som et simpelt begreb, men det kan faktisk være meget komplekst. Vi lærer meget tidligt, at det at lyve er forkert. Denne øvelse har til formål at reflektere over begrebet, og hvad det kan betyde.

Brainstorm

Lav en brainstorm over begrebet "sandhed" på tavlen.

Vurderingsøvelse

Her er tre påstande, som kan bearbejdes ved hjælp af en vurderingsøvelse:

- Der er kun én sandhed – alt andet er løgn.
- Sandheden er kun én persons beskrivelse af virkeligheden.
- Det er vigtigt at være sikker på, hvad der er sandt.

Valgmuligheder for eleverne

- Enig
- Delvis enig
- Uenig
- Eget alternativ

Øvelse 3: Hvor vigtig er sandheden? Om vores fælles virkelighed

Foto: Melissa fra Unsplash

Det er ikke ualmindeligt, at det, vi anser for at være sandheder, i virkeligheden forholder sig helt anderledes. Nogle af disse "sandheder" kan være fastlåste i vores fælles historie og vanskelige at rokke ved. Selv det, der bliver sagt i samtiden, kan ende sådan på trods af omgående dementier. Det kunne være interessant at spørge, hvorfor det er sådan, og om det har betydning. Formålet med øvelsen er at undersøge oprindelsen og funktionen af accepterede sandheder.

I et samfundsfagligt perspektiv er det relevant at spørge, hvem der har magt til at definere sandheden. Det kan fx være gennem symbolsk magt (når aktører definerer, hvad der er rigtigt og forkert), skjult magt (når bestemte perspektiver udelades) eller indirekte magt (når

man handler ud fra forventninger om, hvad der bør siges og menes). Disse magtformer kan være med til at opretholde bestemte "sandheder" i offentligheden.

Undersøg i grupper

- Diskutér eksempler på de accepterede "sandheder".
- Præsenter og afslut med en sammenfattende diskussion.
- Oplysningerne skal være hentet fra internettet, og de kilder, som konklusionerne er baseret på, skal dokumenteres. Målet er at nå frem til så sikkert et svar som muligt.

Nedenfor følger nogle eksempler på sager, der er baseret på "sandheder".

Eksempel 1: Khrusjtjov og skoen

Nikita Khrusjtjov var leder af Sovjetunionen fra 1953 til 1964. I januar 1960 deltog han i et møde i FN's Generalforsamling i New York. Under mødet blev han vred, tog sin sko af og slog den ned i bordet. Eller var det virkelig det, han gjorde?

- Slog Nikita Khrusjtjov sin sko ned i bordet i FN den 12. januar 1960?
- På en skala fra 1 til 5, hvor 1 = slet ikke sikker og 5 = helt sikker, hvor sikker er du så på dit svar?
- Hvad kan du fremlægge for at underbygge din konklusion? Hvilken værdi har de kilder, du har brugt?
- Kunne der være nogen, der har/havde en interesse i, at denne begivenhed blev præsenteret på en bestemt måde?

Eksempel 2: Hækkerup og Nordsøolien

I begyndelsen af 1960'erne var ingen klar over, hvor meget olie der lå gemt i undergrunden i Nordsøen. Heller ikke daværende udenrigsminister Ole Hækkerup, der efter sigende skulle

have foræret nordmændene store områder af Nordsøen i 1963 efter at have drukket for meget whisky.

- Er det sandt, at Hækkerup mere eller mindre forærede et område i Nordsøen væk i en brandert?
- På en skala fra 1 til 5, hvor 1 = slet ikke sikker og 5 = helt sikker, hvor sikker er du så på dit svar?
- Hvad kan du fremlægge for at underbygge din konklusion? Hvilken værdi har de kilder, du har brugt?
- Kunne der være nogen, der har/havde en interesse i, at denne begivenhed blev præsenteret på en bestemt måde?

Eksempel 3: Rødstrømperne og BH'erne

I 1970 opstod Rødstrømpebevægelsen i Danmark som et oprør mod det traditionelle kvindesyn. I 1970'erne og 80'erne afholdt rødstrømperne et væld af politiske aktioner, demonstrationer og kvindefestivaler, hvor de angiveligt brændte BH'er af.

- Brændte rødstrømperne rent faktisk BH'er af til deres aktioner?
- På en skala fra 1 til 5, hvor 1 = slet ikke sikker og 5 = helt sikker, hvor sikker er du så på dit svar?
- Hvad kan du fremlægge for at underbygge din konklusion? Hvilken værdi har de kilder, du har brugt?
- Kunne der være nogen, der har/havde en interesse i, at denne begivenhed blev præsenteret på en bestemt måde?

Eksempel 4: Donald Trump og det stjålne valg

Efter Donald Trumps første periode som præsident tabte han i 2020 til Joe Biden. Trump påstod, at der var tale om valgfusk, og at valget var blevet stjålet.

- Var der tale om valgfusk?
- På en skala fra 1 til 5, hvor 1 = slet ikke sikker og 5 = helt sikker, hvor sikker er du så på dit svar?
- Hvad kan du fremlægge for at underbygge din konklusion? Hvilken værdi har de kilder, du har brugt?
- Kunne der være nogen, der har/havde en interesse i, at denne begivenhed blev præsenteret på en bestemt måde?

Sammenfattende diskussion

- Hvilke konsekvenser har denne form for “evig sandhed”?
- I hvilket af de ovennævnte eksempler er det mest alvorligt, at det, der præsenteres, ikke er sandt?
- Hvordan kan du beskytte dig mod dette? Hvordan kan jeg vide, om noget er sandt?
- Kender du selv eksempler på “evige sandheder”?

Diskutér også

- Hvem har haft symbolsk magt i jeres eksempel – hvem har haft mulighed for at forme den dominerende opfattelse af sandheden?
- Er der stemmer eller perspektiver, der bliver holdt udenfor? Kan det skyldes skjult magt?
- Er der tegn på indirekte magt – fx hvor nogen handler ud fra, hvad de tror er forventet eller “normalt”?

Øvelse 4: Hvilke oplysninger får du adgang til via medierne? Om dit eget medieforbrug

Foto: Austin Distel fra Unsplash

Der er stor forskel på, hvilke oplysninger vi får adgang til, alt efter hvem vi er. Det kan fx dreje sig om alder, køn, interesser og uddannelse, digitale vaner, men også om de typer netværk, vi har. For 30 år siden var der ikke noget internet for privatpersoner, og antallet af tv-kanaler var meget begrænset sammenlignet med i dag. De fleste havde set de samme ting i fjernsynet og kunne derfor i fællesskab forholde sig til det. I dag er der mange faktorer, der afgør, hvilke oplysninger vi får adgang til.

I et samfundsfagligt perspektiv kan man bruge begrebet filterboble til at beskrive, hvordan algoritmer på fx sociale medier viser os indhold, der bekræfter vores egne holdninger. Dette

kan føre til informationsulighed – hvor forskellige grupper i samfundet møder vidt forskellig information og dermed opbygger forskellige billeder af virkeligheden.

Formålet med øvelsen er at diskutere og undersøge ens egen medieadfærd i nutidens informationssamfund. Din egen adfærd og informationsstrøm skal sammenlignes med andres, og der skal reflekteres over de årsager og konsekvenser af de eventuelle forskelle. Denne øvelse kan med fordel udføres som en forlængelse af diskussionsøvelsen “Demokrati og din mediehverdag”, hvor deltagerne blev bedt om at lave et simpelt cirkeldiagram over, hvordan de bruger sociale medier.

Diskutér

- Er der fordele ved et medieudbud, hvor langt de fleste ser og forholder sig til de samme ting?
- Er der ulemper ved et medieudbud, hvor langt de fleste ser og forholder sig til de samme ting?

Egen opgave

Denne øvelse strækker sig over en uge og skal derfor påbegyndes i én lektion og afsluttes i en anden lektion. Du skal sammenligne dit medieforbrug med en person fra en anden generation. Det kan fx være din mor eller far.

Overvej: Hvordan er jeres informationsstrømme er forskellige – og hvad betyder det for jeres forståelse af samfundet?

Dokumentér følgende over tre dage; to hverdage og en weekenddag:

- Hvor meget tid bruger du på internettet? Hvad får du tiden til at gå med online?
Hvilke hjemmesider bruger du mest tid på?
- Hvor får du dine nyheder fra?

- Hvor meget tid bruger du på at se tv? Hvilke kanaler og programmer ser du?
- Hvilke aviser (inkl. på nettet) læser du? Hvor meget tid bruger du på dette? Hvad læser du i aviserne?
- Skriv nogle eksempler på artikler, som folk har delt på de sociale medier.
- Skriv nogle eksempler på indhold/ting, du har delt på de sociale medier, og de reaktioner, du har modtaget.

Sammenlign og diskuter

Din samarbejdspartner skal lave øvelsen samtidig og sende den skriftligt til dig.

- Sammenlign resultaterne og fremhæv ligheder og forskelle.
- Analysér resultaterne, og reflekter over, hvilken betydning de store forskelle kan have, og hvilke forskelle der kan være vigtigst.
- Kan du genkende elementer af filterbobler eller ekkokamre i dit eget forbrug?

Fælles klasediskussion

Fælles opsamling i klassen.

Når du har sammenlignet dit medieforbrug med en anden generation og analyseret forskellene, deltager du i en fælles diskussion i klassen.

Diskutér

- Hvordan påvirker det indhold, du møder på sociale medier, din opfattelse af verden og samfundet?
- Er der tegn på filterbobler, ekkokamre eller informationsulighed i jeres eksempler?
- Hvilken betydning kan dette have for demokratisk deltagelse og fælles forståelse i samfundet?